

[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(2\)-2](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(2)-2)

Докторка педагогічних наук, професорка, **ТЕТЯНА ВАСЮТИНА**
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
E-mail: t.m.vasyutina@npu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0253-1932>

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ І ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ДОСВІДІ УКРАЇНИ ТА НОРВЕГІЇ

АНОТАЦІЯ

На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних публікацій узагальнено, що партнерська взаємодія – це багатогранне явище, яке вимагає від педагога не лише глибоких знань у своїй предметній галузі, а й розвинених комунікативних та соціальних навичок для вирішення виробничих завдань, конструктивної співпраці з усіма учасниками освітнього процесу. Здатність до партнерської взаємодії педагогів можна визначити як сукупність особистісних якостей і професійних компетентностей, що забезпечують ефективну співпрацю з учнями, батьками, вчителями, адміністрацією. Така взаємодія базується на принципах рівності, взаємоповаги та спільної відповідальності за досягнення освітніх цілей.

З'ясовано, що в Україні та Норвегії в університетах наявні обов'язкові та вибіркові навчальні курси, які здійснюють пряму чи опосередковану підготовку студентів до досліджуваної діяльності. У програмах цих курсів представлено інформацію про інноваційні технології в сучасній освіті, інклюзивну освіту, педагогіку партнерства, педагогічне партнерство з різними соціальними інститутами. Їх тематика, форми і методи роботи сприяють формуванню у майбутніх учителів знань про педагогіку партнерства та базових умінь впроваджувати її ідеї на практиці. Встановлено, що післядипломна педагогічна освіта в Норвегії є гнучкою, індивідуалізованою та інтегрованою у систему неперервного професійного розвитку. У змісті програм чітко простежується орієнтація на практику, що виявляється у значній кількості годин, що виділяється на стажування, опрацювання практичних кейсів і роботи в реальних умовах. Заклади, що забезпечують післядипломну педагогічну освіту в Норвегії, пропонують навчальні програми курсів, які характеризуються інтеграцією сучасних підходів до навчання на засадах демократії, практичним відпрацюванням ключових ідей педагогіки партнерства та орієнтацією на потреби педагогічної спільноти та суспільства з урахуванням базової освіти педагогів.

В Україні післядипломна педагогічна освіта централізована, часто проходить у закладах інститутів післядипломної освіти. Порівняно з Норвегією, зміст програм, пов'язаних з підготовкою до організації ефективної взаємодії, більше акцентується на теоретичних аспектах з меншим практичним компонентом. Такі заклади орієнтовані на курси, пов'язані з використанням новітніх технологій, інклюзією, емоційним інтелектом тощо. Державна підтримка є, але фінансування обмежене, що зумовлює вибіркову доступність інноваційних підходів.

На основі компаративного аналізу виділено ключові елементи, що впливають на якість підготовки вчителів до педагогічної взаємодії у межах післядипломної

освіти. Серед них – розвиток комунікативних навичок, вивчення культурних особливостей, інтеграція міждисциплінарних підходів та забезпечення безперервності освіти через систему тренінгів і стажувань.

Ключові слова: вчитель початкової школи, партнерська взаємодія, педагогіка партнерства, післядипломна педагогічна освіта, заклади післядипломної освіти, Україна і Королівство Норвегія.

CONTENT AND PECULIARITIES OF PROFESSIONAL AND POSTGRADUATE TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR ORGANISING PARTNERSHIPS: EXPERIENCE OF UKRAINE AND NORWAY

ABSTRACT

Based on the analysis of domestic and foreign publications, it is summarised that partnership interaction is a multifaceted phenomenon that requires from a teacher not only deep knowledge in his/her subject area, but also developed communication and social skills to solve production problems and establish constructive cooperation with all participants of the educational process. The ability of teachers to partner can be defined as a set of personal qualities and professional competences that ensure effective cooperation with students, parents, teachers, and administrators. Such interaction is based on the principles of equality, mutual respect and shared responsibility for achieving educational goals.

The researcher draws attention to the fact that in Ukraine and Norway, universities have compulsory and elective courses that directly or indirectly prepare students for the research activity. The programmes of these courses provide information on innovative technologies in modern education, inclusive education, partnership pedagogy, and pedagogical partnership with various social institutions. Their topics, forms and methods of work contribute to the development of future teachers' knowledge of partnership pedagogy and basic skills to implement its ideas in practice.

It is established that postgraduate teacher education in Norway is flexible, individualised and integrated into the system of continuous professional development. The content of the programmes is clearly practice-oriented, which is manifested in the significant number of hours allocated for internships, case studies and work in real-life conditions. Institutions providing postgraduate teacher education in Norway offer course curricula that are characterised by the integration of modern approaches to democratic education, practical development of key ideas of partnership pedagogy and focus on the needs of the teaching community and society, taking into account the basic education of teachers.

In Ukraine, postgraduate teacher education is centralised and often takes place within Institutes of Postgraduate Education. Compared to Norway, the content of programmes related to preparation for effective interaction is more focused on theoretical aspects with less practical component. Such institutions focus on courses related to the use of new technologies, inclusion, emotional intelligence, etc. State support is available, but funding is limited, which leads to selective access to innovative approaches.

Based on the comparative analysis, the key elements that influence the quality of teacher training for pedagogical interaction in postgraduate education are identified. These include the development of communication skills, study of cultural peculiarities, integration of interdisciplinary approaches and ensuring continuity of education through the system of trainings and internships.

Keywords: primary school teacher, partnership, partnership pedagogy, postgraduate teacher education, institutions of postgraduate education, Ukraine and the Kingdom of Norway.

ВСТУП

В умовах реформування системи освіти України актуалізується проблема реалізації ідей педагогіки партнерства на всіх її рівнях. Провідні напрями її втілення передбачають створення конструктивної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, результатом якого будуть, з одного боку, сформовані в учнів складники ключових компетентностей і наскрізних умінь, з-поміж яких пріоритетними є соціальні навички, здатність до співпраці, навчання упродовж життя, розвиток критичного мислення. З іншого боку – ефективно розв’язані виробничі завдання, конструктивна співпраця з адміністрацією, професійна взаємодія між учителями в педагогічному колективі.

Цінним для дослідження є досвід Королівства Норвегії у питанні підготовки вчителів до забезпечення ефективної взаємодії, як однієї з країн світу із найвищим рівнем розвитку демократії. Заклади вищої та післядипломної освіти пропонують унікальні можливості як для студентів, так і для педагогів-практиків через опанування прогресивних технік взаємодії на засадах освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, забезпечення обміну досвідом між собою, вивчення досягнень вчителів із закладів-партнерів, роботу з фахівцями психологічних служб тощо. Із початком війни в Україні та збільшенням зовнішніх мігрантів у Норвегії та внутрішніх в нашій державі проблема ефективної взаємодії під час освітнього процесу набуває нових характеристик і потребує додаткових фахових умінь від учителів.

Окремі заклади, що забезпечують післядипломну педагогічну освіту в Норвегії пропонують навчальні програми курсів («Діалог у класі» («Dialog i klasserommet»), «Експертиза якості» («Kompetanse for kvalitet»), «Експертиза з питань різноманітності» («Mangfoldskompetanse») тощо), які передбачають посилення теоретичної і практичної підготовки фахівців, здатних розробляти, вибудувати рівноправну суб’єкт-суб’єктну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, вміння працювати в команді, залучати до освітнього процесу батьків та вирішувати актуальні задачі в галузі початкової освіти з урахуванням контингенту учнів, безпекової ситуації тощо.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає у порівняльному аналізі змісту і особливостей фахової і післядипломної підготовки студентів і вчителів початкової школи до ефективної партнерської взаємодії в досвіді України та Норвегії.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цінним для наукового пошуку є напрацювання вітчизняних дослідників з окресленої проблеми. Поняття партнерської взаємодії є багатограним і неодноразово досліджувалося в психології та педагогіці. Так, І. Бех, І. Вілкова, Л. Гриневич, Л. Долинська, О. Коханко, О. Матвієнко, І. Оніщенко, О. Савченко, В. Рибалка, Р. Шиян розглядають партнерство як самомотивований процес встановлення міжособистісних контактів, в якому всі сторони демонструють готовність та здатність до співробітництва, встановлення спільних цілей та їх ефективного досягнення. Л. Велитченко пропонує більш широке розуміння, визначаючи партнерство як модель міжособистісних відносин, що може проявлятися як у співпраці, так і в конкуренції. Д. Міль додає до цього переліку функцію партнерства як індикатора особистісного і професійного розвитку.

Партнерська взаємодія передбачає обмін різноманітними ресурсами, включаючи досвід, ідеї, емоції та матеріальні результати діяльності. Як зазначають О. Коханова

та С. Лівинська, будь-який ефективний обмін потребує зворотного зв'язку. В. Ковальчук, досліджуючи особливості реалізації ідей педагогіки партнерства у професійній діяльності вчителя, характеризує партнерство «як процес взаємодії, в якому партнери проявляють готовність і здатність включатися в різноманітні суб'єкт-суб'єктні зв'язки, при цьому адекватно визначати цілі спільних дій та конструктивно й результативно їх досягати – набуває ознак партнерської взаємодії» (Ковальчук, 2023, с. 8).

Цінною для розуміння суті терміносистеми дослідження є позиція Н. Побірченко, яка визначає компетентність партнерства як «можливість, спроможність учителів, учнів, батьків та інших учасників освітнього процесу найбільш продуктивно і гармонійно організувати сумісну взаємодію з іншими на засадах рівності, взаємоузгодженні дій з метою досягнення обопільного успіху в оволодінні новою інформацією, що зумовлена достатнім рівнем знань, здібностей, умінь, навичок та особистісними якостями» (Побірченко, 2018, с. 19).

Проблема наукового пошуку знайшла своє відображення в працях іноземних вчених. Ціннісно значущою є робота І. Соренссена (I. Sorensen), який акцентував увагу на оновленні формулювання вимог до студентів різних освітніх рівнів, характеристиках критеріїв ефективності освітніх програм, які пропонують університети як для фахової, так і для післядипломної освіти, посиленні співпраці закладів вищої освіти зі школами, шляхах і перспективах неперервної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації, особливостях підготовки та перепідготовки вчителів у скандинавських країнах (Sorensen, 2018). Дослідник Б. Аакре (B. Aakre), характеризує динаміку розвитку освіти вчителів у Норвегії у період 1992-2022, наголошує на важливості проведених змін та реформ задля неперервного професійного розвитку, окреме місце у якому займає здатність до забезпечення конструктивної взаємодії між учителями, учнями, батьками (Aakre, 2022). Вчені С. Лойд (C. Lloyd) та Дж. Пейн (J. Payne), здійснюючи порівняльний аналіз особливостей підвищення кваліфікації вчителів у Англії, Уельсі та Норвегії, звертають увагу на важливість підготовки педагогів до партнерської взаємодії з урахуванням змін, які відбуваються у суспільно-політичному житті (Lloyd & Payne, 2012).

З метою опису теоретичних засад досліджуваної проблеми використано офіційні вебпортали ЗВО Норвегії, що надають послуги зі здобування вищої та післядипломної освіти у галузі початкової освіти, а також базу нормативно-правових документів, що визначають необхідні для здійснення партнерської взаємодії загальних і фахових компетентностей студентів (2025 and Competencies, 2024; Eurydice. Norway, 2023; Teacher Education 2025, 2024).

Дослідження здійснено з використанням методів аналізу й синтезу наукових джерел, порівняння освітніх програм, інтерпретації нормативно-правових документів обох країн та узагальнення отриманих результатів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для висвітлення окресленої проблеми вважаємо за потрібне викласти матеріал у двох напрямках: підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної взаємодії у ЗВО України і Норвегії та формування готовності вчителів до організації ефективної взаємодії у закладах післядипломної освіти в цих же країнах.

Характеризуючи *перший напрям*, здійснено порівняння освітніх програм декількох університетів України та Королівства Норвегії, що забезпечують бакалаврську та магістерську педагогічну освіту. Зокрема, була проаналізована діяльність таких провідних навчальних закладів Норвегії, як Університет Осло (University of Oslo),

Університет Ставангера (University of Stavanger) та інших університетів, які займаються підготовкою майбутніх учителів початкової школи. Вибір цих університетів зумовлений їхньою репутацією, інноваційними підходами до навчання та тісною співпрацею із закладами освіти різних рівнів.

З метою здійснення компаративістичного аналізу було виконано підбір таких критеріїв порівняння:

1. Наявність освітніх компонентів, що забезпечують підготовку майбутніх учителів до педагогічної взаємодії.

2. Провідні форми, методи і технології навчання. Особливості висвітлення змісту освітнього компоненту і конструювання занять з використанням інтерактивних методів, технологій контекстного навчання сприяють кращому оволодінню змістом, розвитку відповідних практичних навичок в реальних умовах та формуванню відповідних фахових компетентностей загалом.

3. Включення матеріалу про освітні компоненти, пов'язані з педагогічною взаємодією, у програми виробничих практик.

4. Міждисциплінарний характер формування готовності до ефективної взаємодії в освітніх програмах закладів вищої освіти.

Вказані критерії уможливають здійснення порівняльного аналізу навчальних планів університетів, конкретних освітніх компонентів у контексті проблеми дослідження. Проте, однією з важливих характеристик освіти є відповідність сучасним стандартам спеціальності і професії вчителя в контексті окресленої проблеми.

Аналіз відкритих джерел свідчить, що у фаховій підготовці вчителів початкової школи в Україні актуалізована увага до організації ефективної партнерської взаємодії. Зокрема, магістерська програма підготовки вчителів початкової школи УДУ імені Драгоманова передбачає вивчення курсу «Педагогіка партнерства та супервізії». Обов'язковим є вивчення освітнього компоненту «Педагогіка партнерства» в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (<https://bit.ly/489GyrS>). Цінними є напрацювання колег в курсі «Педагогічне партнерство з різними соціальними інститутами» (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (<https://bit.ly/3RbG5iV>), ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/57931>)), «Психолого-педагогічні основи партнерської взаємодії в освітньому процесі» (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (<http://webchnunew.kl.com.ua>)) (Коханко, 2023).

Порівнюючи зміст цих та інших програм за другим критерієм, погоджуємось з думкою О. Коханко, яка, узагальнюючи досвід фахової підготовки майбутніх вчителів початкової школи з проблеми дослідження, вважає, що «на практичних заняттях максимально корисними для набуття навичок партнерської взаємодії будуть інтерактивні методи навчання (ротаційні моделі, рольові ситуації, диспути, дискусії, кооперативні методи співпраці тощо). Досить ефективною для студентів є наприклад рольова гра, коли вони готують плани-конспекти ранкових зустрічей (або виховних бесід, або перших батьківських зборів тощо), а потім їх проводять у своїй студентській групі, яка виконує ролі учнів певного класу. Це допомагає їм краще осмислити різні прийоми та методи партнерської взаємодії та сформувати власний досвід» (Коханко, 2022, с. 145). Її позицію підтримують О. Матвієнко, В. Ковальчук та інші науковці.

Щодо інших критеріїв, то аналіз змісту програм виробничих практик магістерського рівня свідчить, що ними передбачено виконання завдань, пов'язаних з

партнерською взаємодією. Водночас, окремо виділеного часу, коли б студенти могли перебувати в школі для виконання навчальних завдань, у програмах вказаних вище курсів не передбачено.

Популярними серед здобувачів освіти в Норвегії є Університет Осло (University of Oslo, <https://www.uio.no/studier/>), Університет Норд (Nord University, <https://www.nord.no/en>), Коледж Йовіка (Gjøvik University College, <https://www.ntnu.edu/gjovik>) та інші, які пропонують різноманітні програми бакалаврату, магістратури, докторантури та післядипломної освіти в галузі педагогіки (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст і особливості підготовки вчителів початкової школи до забезпечення партнерської взаємодії на курсах післядипломної освіти Норвегії

Заклад післядипломної освіти	Назва курсу	Основна тематичні напрями курсу	Провідні методи і форми навчання
Університет Осло	Dialog i klasserommet (https://bit.ly/3PgcTF6)	Діалог у класі, техніки ефективної комунікації	Рольові ігри, практичні семінари, моделювання ситуацій
Норвезький університет науки і технологій (NTNU)	Teknologi og verktøy for undervisning (https://bit.ly/4fHjW4p)	Цифрові інструменти в навчанні, інтерактивна взаємодія	Вебінари, практичні завдання на платформі для дистанційного навчання, тренінги
Університет Південно-Східної Норвегії	Kompetanse for kvalitet (https://bit.ly/4fAMgp9)	Стратегії навчання та педагогічної взаємодії	Тренінги, фасилітація групової роботи, спільне розв'язання проблем
Університет Агдера	Aktive læringsmetoder	Активні методи навчання, рольові ігри, гейміфікація	Проектне навчання, рольові ігри, навчання через співпрацю
Dembra	Mangfoldskompetanse (https://bit.ly/41SMYej)	Особливості роботи з різноманітними групами учнів	Семінари, робота з кейсами, обговорення реальних ситуацій

Університети, відомі своїм інноваційним підходом до навчання студентів, активно співпрацюють з міжнародними партнерами, що створює можливості для обміну досвідом та участі в спільних освітніх проєктах. Так, Університет Осло, здійснюючи навчання бакалаврів на освітній програмі «Педагогіка», пропонує курс «Практично-педагогічної освіти» («Praktisk-pedagogisk utdanning»), який передбачає дві частини – «Процес викладання та навчання» («Undervisning og læringsforløp») й «Оцінювання та адаптивне навчання» («Vurdering og tilpasset opplæring»). Після завершення першої частини майбутні учителі повинні оволодіти вмінням аналізувати професійні питання та вирішувати виробничі завдання, пов'язані з професійною практикою, а також вибудовувати відносини з учнями та батьками чи іншими учасниками освітнього процесу (PPU3210 – del 1 av 2: Undervisning og læringsforløp, 2024). Друга частина курсу передбачає, з-поміж іншого, висвітлення питань, пов'язаних із забезпеченням ефективної взаємодії: інклюзії, адаптованого навчання та диференційованого навчання з предметів, щоб мати можливість піклуватися про всіх

учнів, професійної діяльності і професійної етики вчителя, міждисциплінарної співпраці, співпраці з людьми, що мають відношення до педагогічної професії (PPU3220 – del 2 av 2: Vurdering og tilpasset opplæring, 2024).

У програмі підготовки вчителів в Університеті Ставангера (University of Stavanger) впроваджено обов'язкові навчальні модулі, спрямовані на підготовку студентів до організації ефективної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. Вони мають міждисциплінарний характер і поєднують теоретичні знання з практичним досвідом у реальних умовах. Зокрема, вступна частина модуля «Інклюзивна освіта» («Inclusive Education» (EIS110)) закладає основу підготовки майбутніх вчителів і пропонує можливість розширити їхню готовність до взаємодії у середовищі міжкультурного навчання та культурного розмаїття (Inclusive Education (EIS110), 2024). Цей модуль складається з лекцій, семінарів, що проводиться з використанням групової роботи та п'яти повних днів шкільної практики, під час яких студенти мають можливість спостерігати за норвезьким шляхом інклюзивної освіти. Змістова частина складається з таких тем: «Освітні системи та традиції в Норвегії»; «Теорія та концепція різноманітності, інклюзії та приналежності в практиці ранньої освіти»; «Навчання на природі: навчання поза класом, ідеї та практика»; «Навчання та виховання у дитячому садку чи початковій школі (орієнтований вік дітей 1–10 років)»; «Національні ініціативи проти булінгу в Норвегії» (Inclusive Education (EIS110), 2024).

Таким чином, порівнюючи програми підготовки майбутніх учителів початкової школи в окремих університетах України та Норвегії за вказаними вище критеріями, можемо констатувати наявність окремих або міждисциплінарних курсів/модулів, які готують студентів переважно магістерського рівня до забезпечення педагогічної взаємодії. Під час опрацювання їхнього змісту, перевага надається інтерактивним методам і формам навчання. Практичні уміння формуються впродовж семінарських занять і локальних завдань під час виробничої практики (в Україні), окремих днів практичної підготовки в школі під час вивчення самого курсу (в Норвегії).

Висвітлюючи *другий напрям* проблеми дослідження, варто зупинитись на особливостях післядипломної педагогічної освіти в Україні та Норвегії.

Як свідчить аналіз відкритих джерел, післядипломна педагогічна освіта в Норвегії орієнтована на неперервний професійний розвиток педагогів, в основі якого покладено відповідну концепцію. Загалом, ця країна пропонує широкий спектр можливостей для цього, що сприяє підвищенню кваліфікації вчителів та їх адаптації до сучасних освітніх вимог та запитів суспільства. Програми зазвичай включають теоретичні та практичні складники, спрямовані на поглиблення знань у галузі педагогіки, методики викладання та адаптації до норвезької освітньої системи. Навчання слухачів відбувається як у традиційному форматі, так і дистанційно, що забезпечує гнучкість для працюючих педагогів. Як зауважує дослідниця Г. Товканець, «навчання без відриву від роботи та неперервна освіта у Норвегії можуть бути організовані на місцевому, регіональному та національному рівнях. Національні органи влади і національні програми визначають кваліфікаційні вимоги для педагогів. Так, Національна стратегія «Компетентність для якості – до 2025 року» («Competence for Quality – until 2025», CFQ) визначає рамки та ресурси подальшого підвищення професійної кваліфікації (2025 and Competencies, 2024). Стратегія CFQ спрямована на підвищення рівня предметних знань і дидактичної компетентності вчителів, а також рівня професійної компетентності керівників шкіл; підтримку процесу виконання нових

вимог до кваліфікації вчителів із пріоритетних навчальних предметів; організацію колективного навчання та розвиток професійної взаємодії» (Товканець, 2023, с. 38)

Цікавим для досвіду України є можливість перекваліфікації фахівців із споріднених спеціальностей або які мають базову іноземну освіту, що свідчить про успішність програм роботи з зовнішніми мігрантами. Так, «Вступний курс про норвезьку дошкільну та шкільну освіту» з програми безперервної освіти для освітян (Etterutdanningstilbudt for pedagoger, <https://www.oslomet.no/en/>) призначений для вчителів з відповідною педагогічною освітою, але які прагнуть опанувати норвезьку. Він включає онлайн-лекції, очні семінари в Осло та самостійну роботу з навчальними матеріалами. Після завершення учасники отримують сертифікат про проходження навчання. Іншим курсом цього ЗВО, який містить базову інформацію про педагогічну взаємодію, є «Доповнювальна педагогічна освіта». Програма розрахована для опрацювання впродовж 120 кредитів ЄКТС і призначена також для вчителів з іноземною освітою, які прагнуть отримати кваліфікацію, визнану в Норвегії. Ключовим елементом змісту обох курсів є з'ясування суті партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу, важливість опанування умінь її організувати для вчителя початкової школи.

Опишемо детальніше заклади вищої освіти Норвегії, що здійснюють післядипломну педагогічну освіту і мають курси, спрямовані на формування готовності вчителів до організації ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Критерії, за якими буде здійснюватись порівняльний аналіз, включають тематичні напрями курсу, провідні форми і методи навчання (див. табл. 1). Таким чином, у Королівстві Норвегії післядипломна підготовка педагогів базується на концепції безперервного професійного розвитку (Eurydice. Norway, 2023). Система організована через університети, педагогічні коледжі та спеціалізовані центри підвищення кваліфікації, що працюють у тісній співпраці зі школами.

Основними компонентами післядипломної освіти є довгострокові програми професійного розвитку, які тривають від декількох місяців до року. Такі програми мають гнучку структуру, що дозволяє вчителям поєднувати навчання з професійною діяльністю. Вони охоплюють теми інтеграції інноваційних педагогічних технологій, застосування методів інклюзивної освіти, розвиток комунікативних навичок і професійної етики. Стажування у школах є невід'ємною частиною післядипломної освіти в Норвегії. Вчителі, які проходять такі програми, мають змогу працювати з учнями у реальних умовах під керівництвом досвідчених наставників. Це допомагає педагогам удосконалювати професійні навички, отримувати зворотний зв'язок і адаптувати сучасні методики до своєї практики.

Щодо України, то тут функціонує розгалужена мережа закладів післядипломної педагогічної освіти, які пропонують різноманітні програми та курси, спрямовані на підготовку вчителів до ефективної педагогічної взаємодії. Ці програми враховують сучасні освітні тенденції та потреби педагогів у професійному розвитку. Їхня структура та зміст орієнтовані на розвиток комунікаційних навичок, інтерактивного навчання, інклюзивної освіти та використання сучасних освітніх технологій.

Відповідно до вказаних критеріїв, можна порівняти підготовку українських вчителів у закладах післядипломної освіти (див. табл. 2).

Інтерпретуючи інформацію з обох таблиць, можемо виокремити основні відмінності післядипломної підготовки педагогів до організації партнерської взаємодії в Норвегії та Україні (див. табл. 3)

Таблиця 2

Зміст і особливості підготовки вчителів початкової школи до забезпечення партнерської взаємодії на курсах післядипломної освіти в Україні

Заклад післядипломної освіти	Назва курсу	Тематичне спрямування курсу
Інститут післядипломної освіти Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка	«Партнерська взаємодія школи і сім'ї заради моральної зрілості дітей»	Підготовка вчителів до ефективної комунікації та педагогічної взаємодії.
Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка	«Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання»	Партнерство учасників освітнього процесу: сутність, соціально-психологічні механізми. Педагогіка партнерства як ресурс сучасного педагога. Використання потенціалу інтернет-ресурсів для створення позитивного іміджу закладу освіти у партнерській взаємодії учасників освітнього процесу
Чернівецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти	Освітня програма підвищення кваліфікації (професійного розвитку) вчителів початкових класів закладів загальної середньої освіти. Модуль 1. «Взаємодія з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства»	Здатність використовувати стратегії роботи зі здобувачами освіти, які сприяють розвитку їх позитивної самооцінки, я-ідентичності. Ефективна комунікація як інструмент формування ціннісних ставлень у сучасному освітньому середовищі Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами в освітньому процесі. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими потребами
Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти	«Розвиток професійних компетентостей вчителів початкових класів» (https://bit.ly/4083GVE)	Тема 2.3. Особливості упровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами. 2.3.1. Партнерство та взаємодія учасників освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища

Таблиця 3

Порівняльний аналіз змісту і особливостей підготовки вчителів початкової школи до забезпечення партнерської взаємодії на курсах післядипломної освіти в Норвегії та Україні

Критерій	Норвегія	Україна
Узагальнена тематика курсів	1. Діалог у класі, соціально-емоційне навчання. 2. Використання цифрових технологій для інтерактивної взаємодії. 3. Толерантність, багатокультурне середовище, інклюзія	1. Педагогічна майстерність, інклюзивне навчання, емоційний інтелект. 2. Робота з конфліктами, комунікаційні навички вчителя. 3. Використання активних методів навчання, інтерактивне навчання

Продовження таблиці 3

Критерій	Норвегія	Україна
Форми організації освітнього процесу і методи навчання	1. Рольові ігри, моделювання ситуацій. 2. Інтерактивні лекції, обговорення реальних кейсів. 3. Практичні тренінги, супервізія, саморефлексія. 4. Онлайн курси, вебінари, тренінги, інтервізії	1. Рольові ігри, коучинг, групові дискусії. 2. Проектне навчання, практичні семінари, онлайн-курси. 3. Психологічні тренінги, робота з кейсами, фасилітація. 4. Онлайн та офлайн курси, практичні заняття, майстер-класи
Основна увага	Орієнтація на інтерактивність, інклюзивність і взаємодію в різноманітних культурних контекстах	Орієнтація на формування педагогічної майстерності, інклюзію та розвиток емоційного інтелекту вчителя
Особливості в навчанні	Підготовка до педагогічної взаємодії в умовах багатокультурних та цифрових середовищ	Акцент на адаптацію до різних соціальних та психологічних потреб учнів
Використання цифрових інструментів у навчанні	Широке застосування цифрових платформ і онлайн-ресурсів	Обмежене застосування цифрових інструментів, порівняно з Норвегією

Таким чином, у курсах з підготовки вчителів до організації ефективної партнерської взаємодії у післядипломній освіті в Норвегії більший акцент робиться на інтеграцію цифрових технологій, урахування багатокультурних аспектів, інклюзії та розвиток соціально-емоційних навичок у учителів через технології та рефлексивні практики. В Україні така підготовка здійснюється з урахуванням соціально-політичних обставин і здебільшого фокусується на розвитку емоційного інтелекту вчителя, роботі з соціальними аспектами (конфлікти, комунікація), а також на практичних методах взаємодії з учнями через активні методи та психологічну підготовку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДК

У програмах курсів, які готують як студентів, так і вчителів Норвегії до організації педагогічної взаємодії, варто відзначити пріоритетність використання інтерактивних методів навчання (рольових ігор, моделювання, тренінгів із вирішення конфліктів), спрямування на розвиток емоційного інтелекту, емпатії та культурної чутливості, що є ключовими для забезпечення ефективної взаємодії вчителя під час власної практики. Окремий наголос робиться на інтеграції міжкультурного компоненту для роботи з багатонаціональними та інклюзивними групами, на підготовку до роботи з учнями з особливими потребами через використання спеціальних методик та технологій для підтримки інклюзії. Ключовим елементом є практика, стажування відбувається в реальних умовах, де вчителі-практиканти отримують зворотний зв'язок і можливість вдосконалювати свої навички.

В Україні такі курси реалізуються через лекції і семінари з меншою часткою інтерактивних форматів, загалом спрямовані на розвиток комунікаційних навичок, але приділяється менше уваги емоційному інтелекту і культурній чутливості, порівняно з Норвегією. Також питання інклюзії та міжкультурної взаємодії лише починають активно впроваджуватися. Практичний компонент частково включений у зміст післядипломної підготовки, але зазвичай менш інтегрований у програми, ніж у

Норвегії. Об'єктивними причинами цього є брак можливостей для довготривалої практики у реальних умовах.

Аналіз навчальних програм засвідчив, що в обох країнах спільним підходом до підготовки вчителів до організації партнерської взаємодії є використання цифрових технологій, навчання педагогів у різних форматах, підготовка до роботи в інклюзивному освітньому середовищі та розвиток емоційного інтелекту учнів. Водночас, у дослідженні виявлено певні аспекти, що потребують вдосконалення. Зокрема, в Україні рівень цифровізації залежить від доступності ресурсів і технічного забезпечення, а рівень підготовки педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та з дітьми з різним рівнем травматичності ще не завжди відповідає запитам шкіл. Методи, які використовуються у підготовці вчителів до досліджуваної діяльності, потребують зміщення у бік інтерактивності та збільшення практичної діяльності, а зміст відповідних курсів потребує швидшої модернізації з урахуванням соціально-емоційного стану здобувачів початкової освіти, основну частину яких становлять внутрішньо переміщені особи, та співпраці з батьками з різним особистим досвідом через війну.

Перспективним вважаємо подальші дослідження з вивчення впливу цілей сталого розвитку на зміст фахової підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» та післядипломну освіту вчителів-практиків в контексті досліджуваної проблеми, більшу інтеграцію з вимогами сучасного ринку праці та розширення взаємодії закладів вищої та післядипломної освіти з базами практик і фаховими психологами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук, В. А. (2023). *Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб.* Житомир: Вид-во ЖДУ. <https://bit.ly/3VKopFQ>
2. Коханко, О. Г. (2022). Підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації ідей педагогіки партнерства. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 48 (2), 141–146. http://www.apfn-journal.in.ua/archive/48_2022/part_2/23.pdf
3. Коханко, О. Г. (2023). Роль курсу «Педагогіка партнерства та супервізії» у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Освітньо-науковий простір: науковий журнал*, 4, 71–79. [https://doi.org/10.31392/DOI10.31392/ONP.2786-6890.4\(1\).2023](https://doi.org/10.31392/DOI10.31392/ONP.2786-6890.4(1).2023)
4. Побірченко, Н. А. (2018). Освітньо-практичні перспективи розвитку партнерської діяльності школи і сім'ї. Партнерська взаємодія учня і вчителя в освітньому процесі. *Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти: науково-методичний збірник*, 14–20. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710553>
5. Товканець, Г. В. (2023). Неперервна педагогічна освіта в європейському освітньому просторі: досвід Данії і Норвегії. *Імідж сучасного педагога*, 2(209), 36–41. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-36-41](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-36-41)
6. Aakre, V. M. (2022). *Teacher Education in Norway: Challenges and Reforms 1992-2022*. <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/3062781>
7. 2025 and Competencies (2024). <https://www.humanresourcetoday.com/2025/competencies/>

8. Eurydice. Norway (2023). *Teachers and education staff. Continuing professional development for teachers and trainers working in adult education and training*. <https://bit.ly/4fCYej>
9. Inclusive Education (EIS110) (2024). <https://www.uis.no/en/course/EIS110>
10. Lloyd, C. & Payne, J. (2012). Raising the quality of vocational teachers: continuing professional development in England, Wales and Norway. *Research Papers in Education*, 27(1), 1–18. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02671522.2010.483524>
11. PPU3210 – del 1 av 2: Undervisning og læringsforløp (30 studiepoeng). (2024). <https://www.uio.no/studier/emner/uv/ils/PPU3210/>
12. PPU3220 – del 2 av 2: Vurdering og tilpasset opplæring (30 studiepoeng) (2024). <https://www.uio.no/studier/emner/uv/ils/PPU3220/>
13. Sorensen, I. K. (2018). Teacher education in Norway: Policy, practice and reform. *European Journal of Teacher Education*, 1 (2), 234–248. <https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1434967/>
14. Teacher Education 2025 (2024). *National Strategy for Quality and Cooperation in Teacher Education*. <https://bit.ly/3PbkkO5>